

Свящ. С. В. Савчук.

ЯК ПОВСТАЛА УКРАЇНЬСЬКА ПРАВОСЛАВНА ЦЕРКВА В КАНАДІ.

(Дальше).

VIII. СПРОБА ЗАВЕДЕННЯ ІНКВІЗИЦІЇ В КАНАДІ.

Другий Український Народний Зїзд в Канаді остро осудив роботу єпископа Будки і його духовенства й виніс зглядом них таку ухвалу:

„Український Народний Зїзд, зарепрезентований числом 700 делегатів з різних провінцій Канади, зваживши, що часопис „Канад. Русин“, орган Преосв. єп. Будки, як рівнож сам Преосв. єпископ і часть підчинених йому священиків, намагаються в нечесний спосіб на всяку народну роботу серед українського народу в Канаді, а головню на Інститут Петра Могили в Саскатуні, що така їх кирична робота стремить до сього, що би нищити всяку просвітню-культурну роботу, яка незалежить від єпископської церковної корпорації і що се відчувається дуже болючо і з великою стратою в нашій народній життю — то в виду вище наведених фактів, сей Зїзд п'ятує сих ворогів народного поступу і ухвалює їм заслужену нагану за їх дотеперішню киричну роботу, сподіючись, що на будучність вони змінять своє поступовання і місто шкодити, будуть помагати в народній роботі.“

Здавалося би, що такий сильний протест зі сторони Народного Зїзду, хоч трохи опам'ятає єпископа Будку і його духовенство, тим більше, що зїзд склався, переважно з греко-католиків, — вірних єпископа Будки, — але сталося інакше. Засліплений рабським підданством Римови та французьким церковним властям в Канаді, він розпочав ще лютіше переслідування нелюбих йому людей і інституцій, послугуючися при тім середньовічними способами — церковною клятвою. Приходила великодні сповіді і він дав своїм священикам розпорядження, щоби вони не важилися сповідати нікого з тих, котрі мали в Інституті своїх дітей, як також тих, котрі підпомагали Інститут морально чи матеріально (грошево). Рівночасно він дав розпорядження, що священики не сміють ховати, а церковні громади не сміють на цвинтар приймати нікого з тих, які умерли без великої сповіді. Іншими словами, єп. Будка виключив з церкви всіх тих, котрі не симпатизували з його заходами підчинити всю українську просвітню-культурну роботу в Канаді під римсько-французьку контролю і думав, що в сей середньовічний спосіб примусить народ відречися своїх переконань та піти на сліпо за ним.

Дотично своїх, повисше наведених розпоряджень, єп. Будка, дня 24 червня, 1918 р. на католицькій вічу в Йорктоні, Саск., сказав таке: На нього безпідставно нападають погані люди за його виступи проти Інститута. А він проти Інститута не виступав і не виступає. Се виступають Христіві засади (!). Він також не винен тому, що не може сповідати прихильників Інститута. Він навіть рад би їх обслужити, в нього чейже є милосердя, та се знов противилося засадам, котрі постановив сам Христос (!) і проти котрих він (єп. Будка) виступати не може. З цвинтарями те саме: не можна несповіданих (себто прихильників Інститута, котрим єпископ відобрав право сповіді) на посвяченим місці ховати, бо там свиней (!) не треба. Для них місце за цвинтарним плотом, і тому він порадить всім своїм вірним прибити коло кожного посвяченого цвинтаря дві написі, а то: „Тут цвинтар для людей“ і „Тут цвинтар для свиней“. Подібне говорив на інших вічах і місіях, які відбував того літа.

А піпи торжествували й поводилися з людьми неначе інквізитори. Тоді, коли совісніші (хоч далеко не всі) з українських священиків дивилися на розпорядження єпископа „через пальці“, то піпи не тільки, що як найсовісніші виконували розпорядження єпископа, але ще й від себе на власну руку, не мало до розпоряджень додавали. А се їм вдалося, бо хотів вони знаходитися під номінальною юрисдикцією єпископа Будки, то в дійсності руководяться законами свого чина і розпорядженнями свого ігумена і то до такої міри, що дуже часто розпорядження єпископа для „всіх“ його священиків, їх не доторкають. Що більше, єпископ віддав їм до обслуги деякі округи, як Йорктон і Айтуна в Саскачевані та Комарно в Манітобі (звідси народ вже їх вигнав) і в тих округах церковними справами завідує ігумен Редемптористів, а не єпископ. Коли, приміром, одна громада з Йорктонського округу посилала до єпископа одну депутацію за другою з просьбою, щоби він забрав з їх церкви піпу й надав українського священика, то єпископ остаточно відповів їм отверто, що він не має з тим нічого спільного і вони мусять вдатися до ігумена Йорктонського монастиря, бо їх церква належить до оо. Редемптористів.

Щоб показати, з яким ентузіазмом піпи виконували розпорядження єпископа відносно прихильників Інститу-

та, вистарчать слідуєчі приміри: Один піпа відказався кілька разів сповідати одного чоловіка тільки через те, що його повнолітний син, який удержував себе в школі власними силами, перебував в Інституті, і він мусів їхати до сповіді до самого єпископа. Другий піпа відправив молодого чоловіка два рази від сповіді через те, що той був гостем на Другім Народнім Зїзді в Саскатуні. Сей самий піпа в часі інфлюенци в 1918 р. відказався уділити Святих Тайн вмираючому чоловікові за таку саму провину.

Та се ще не все. Заохочені станом річей, вони пішли ще далі. Один говорив в околиці Мелвил, Саск., таке: „Пощо вам України?! Вона вам спасення не дасть. Ви є католики і сего вам досить“. Другий накидався на Шевченка, Франка та Павлика, називаючи їх п'яницями, розпустниками, безбожниками. Третій, кажуть, так виховав в своїй школі українського хлопця, що той, приїхавши до дому, виколов Шевченкові очі — схизматик, мовляв. А всі разом заводили в греко-католицькій церкві почитання чужих святих, зневажали грецький обряд та представляли перед світом греко-католиків, як римо-католиків. Наглядним доказом сего „римо-католичення“ є римо-католицькі шлюбні посвідки, які видають тим парам, що беруть у них шлюби. Се роблять і українські греко-католицькі священики, а навіть сам єпископ Будка.

І мимоволі хочеться сказати: Чи довго ще буде український народ нести на своїх плечах тягар, наложений на нього чужими? Чи довго ще має він бути нічкеним, безсилим рабом, чи може ще нині-завтра порвуться пута вікові і стане з раба велитень могучий, котрий вкінці скаже своє слово — могутнє слово — і почує його весь світ, а в першій мірі його гнобителі — чужі і свої?!

(Дальше буде).

ПОНЯТТЯ ВІЧНОСТІ.

Люде, яким Бог на душі положив обов'язок думати і так бути світлом і проводом для других, нераз застановлялися над тим — що се таке Вічність, де її початок, де її кінець? Але відповіді не знайшов ніхто. Не мав слів на відповідь людський розум і лише серце відповідало, що Вічність, се не час і не простір, але той Бог-Володар, в якому міститься існування світа і з якого серця випливає життя вселенної. В Ньому одному Вічність замикається.

Хотючи собі уявити ту божеську Вічність, праведний цар Давид кличе:

— Перше, нім гори повстали, нім сотворив ти землю і весь світ, від віку до віку ти єси, Боже. Бо тисяча літ перед очима твоїми, мов день вчорашній, що минув. Днів же нашого віку сімдесят літ, а коли при силі вісімдесят літ, то слава з них така, що труд і болізни. Час бо скоро минає і ми зникаємо. — Пс. 90.

Над Вічністю роздумував св. Теодозій, а коли заснув, побачив ангела, який сказав:

— Стоячи на землі хочеш землю піднести. Вічність, се Святина, перед якою дверми чоловік може молитися, але до неї не увійде. Але щасливий, хто відчув душею, що він перед дверми Вічності.

Прикметами Вічності показує велич Божу і М. Шашкевич, коли каже в Псалмі:

— Той, що звелів нічому зродити світи, величне сонце і тьми зізід, що волів темноті перекинутися в світло, з котрого долоні сверкнули вогні і вдарили води, котрого невидиме око видить гадки душ наших, котрий спрят собою безначаток і безконєць, котрого серце всему світу серце, а воля — гаразд всіх віків і всіх сторін щастя — той з тобою — Бог з тобою!

Та коли наш розум силується обняти Вічність, то запитаймо своїх приятелів, кілька років буде з мільона днів. І відповідать нам ріжно.

— Може літ двацять — скаже оден.

— Може трийцять, пятьдесят, вісімдесят — скажуть други.

— Може буде сто років — скаже ще оден.

Але не вгадає ніхто. З мільона днів було би 2,735 літ. Від Різдва Христа до нині не минуло ще мільона днів.

От яке велике число мільон! Ми і числячи його, не розуміємо повні його величини, а щож доперва думати нам про вічність!...

Не зміст відомих наук, як божественних окрить (бо се зветься теологією), але зміст усіх наших обов'язків взагалі, як Божих заповідей, складає релігію. Кант.

Той, хто знає правила здорового розуму, — нищий від того, хто їх любить. Той же, хто їх любить, — нищий від того, хто їх додержується. Хінська мудрість.